

A CSEHSZLOVÁK KÖNYVTÁRAK EGYSÉGES RENDSZERÉRŐL
 SZÓLÓ 1959. JULIUS 9-ÉN KELT, 53/1959.Sb.SZÁMU
 TÖRVÉNY

A Csehszlovák Köztársaság nemzetgyűlése a következő törvényt hozta:

1.§

BEVEZETŐ RENDELKEZÉSEK

A könyvtáraknak, a szocialista nevelés e fontos és hatékony tömeghajtásu tényezőinek az a feladatuk, hogy elősegítsék a dolgozóknak a tudományos világnézet szellemében való sokoldalú művelődését, segítsék politikai, kulturális és szakmai színvonaluk emelését; járuljanak hozzá a tudomány és a technika fejlesztéséhez, terjesszék az ismereteket és nyújtsanak segítséget a politikai és gazdasági feladatok megoldásához, valamint a szocializmus győzelméért harcoló nép alkotó kezdeményezéseinek fejlesztéséhez.

A KÖNYVTÁRAK EGYSÉGES RENDSZERE

2.§

Az 1.§-ban megjelölt feladatok végrehajtását a könyvtárak egységes hálózata rendszere biztosítja; ezt a rendszert a központi szervek, a nemzeti bizottságok /tanácsok/ és más állami szervek, a Nemzeti

társadalmi szervezetek, az egységes mezőgazdasági termelőszövetkezetek, a gazdasági és költségvetési szervezetek, a tudományos és kulturális intézmények /a továbbiakban "hivatalok, szervezetek és intézmények"/ által szervezett és igazgatott könyvtárak alkotják, legyenek azok akár szervezetenként önálló intézmények /intézetek/, avagy más intézmények egységei.

3.§

/1/ A könyvtárak céltudatosan és feladataikkal összhangban gyűjtik a szükséges irodalmat, tervszerűen terjesztik a könyveket a lakosság körében és tömegnevelő tevékenységet fejtenek ki a könyvvel az olvasók között. Az olvasóknak rendszeres és sokoldalú segítséget nyújtanak az olvasmány kiválasztásában és kölcsönzésében, hogy így minden állampolgár számára lehetővé váljék, hogy a szükséges könyvet a könyvtárak egységes rendszerének bármely könyvtárából kölcsönvehesse.

/2/ Az olvasószolgálat megjavítása és elmélyítése érdekében az egységes hálózati szervek, a központi szervek, a nemzeti bizottságok /tanácsok/ és más állami szervek, a Nemzeti

a/ kötelesek kérésre könyveket, folyóiratokat és más anyagot kölcsönözni, illetve beszerezni az egységes rendszer bármely könyvtárából, illetve kölcsönözni bármely könyvtárnak, /Könyvtárközi kölcsönzés/ amennyiben ezt különleges okok nem gátolják,

b/ Célszerűen együttműködnek; így például kölcsönösen segítik egymást a könyvállomány gyarapításában, a bevásárlásnál vagy könyvcsere-nél, továbbá a tájékoztatásnál, bibliográfiai tevékenység-nél, módszertani kérdésekben, a külföldi irodalom behozatalánál és az irodalompropaganda terén,

o/ elsőbbségi joguk van könyvek, folyóiratok és más anyag beszerzésénél.

/3/ Az együttműködés koordinálásának megjavítása és fejlesztése érdekében az egységes rendszerhez tartozó könyvtáraknak nyilvántartásbavétel céljából be kell jelenteni működésüket az illetékes járási nemzeti bizottságnál. Amennyiben a könyvtárak szervezetenként más intézmény /intézet/ részei, a nyilvántartásba vételt célzó bejelentést ez az intézmény /intézet/ teszi meg.

/4/ A harmadik bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak a fegyveres testület könyvtáraitra; ezek a könyvtárak az illetékes felügyeleti szervnél kerülnek bejelentésre.

/5/ Az 1-3 bekezdésekben foglalt rendelkezésekre vonatkozó részletes utasításokat az oktatás- és művelődésügyi minisztérium fogja kiadni az érdekelt központi hatóságokkal és szervezetekkel egyetértésben.

4. §

A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ÁLLAMI KÖNYVTÁRA

/1/ A könyvtárak egységes rendszerének központi könyvtára a Csehszlovák Köztársaság Állami Könyvtára

alábbi feladatokat látja el:

a/ tartósan megőrzi a belföldi irodalmat, valamint a bohémikákat és a szlovenikákat,

b/ bibliográfiailag feldolgozza a kurrens és a régi kiadványokat és a bibliográfiai tevékenységet országos viszonylatban koordinálja,

c/ mint központi, egyetemes jellegű tudományos könyvtár gyűjti a belföldi és a legfontosabb külföldi irodalmi műveket és ezt az anyagot a nagyközönség rendelkezésére bocsátja,

d/ kutatásokat végez és tudományosan feldolgozza a könyvtártudomány elméleti kérdéseit; módszertani segítséget nyújt a könyvtárak egységes rendszerébe tartozó valamennyi könyvtár részére.

/2/ Az Állami Könyvtár részletes feladatait és szervezetét statutum állapítja meg, amelyet az oktatás- és művelődésügyi minisztérium ad ki az illetékes központi hatóságokkal és szervezetekkel egyetértésben.

5. §

KÖNYVTÁRI HÁLÓZATOK

/1/ Az egyes központi hatóságok és szervek hatáskörében működő könyvtárak rendszerint szervezett könyvtári hálózatot képeznek /közművelődési, iskolai, tudományos, szakszervezeti, műszaki könyvtárak, a tudományos akadémiák könyvtárai, egészségügyi könyvtárak, a fegyveres erők könyvtárai stb./.

/2/ Az illetékes központi hatóságok és szervek szoros kölcsönös együttműködést biztosítanak az egyes hálózatokhoz tartozó könyvtárak között és oda-hatnak, hogy a jobban szervezett és jobban ellátott könyvtárak segítsék a kisebb könyvtárakat, kiváltképpen az önkéntes munkatársak /társadalmi munkatársak/ részvételével.

/3/ Az egyes hálózatok könyvtárainak nyújtandó eszmei és szakmai segítség nyújtására rendszerint az illetékes központi hatóság, illetve szerv által megbízott könyvtár hivatott /hálózati központ/.

/4/ Különleges feladataikra való tekintettel az azonos jellegű könyvtárak is alkothatnak könyvtári hálózatot több központi szerv működési területén /üzemi műszaki könyvtárak és hasonlók/. Ilyen esetben az oktatás- és művelődésügyi minisztérium a Központi Könyvtárügyi Tanáccsal és az illetékes központi hatóságokkal és szervekkel egyetértésben megbízza az egyik könyvtárat, a központi hálózati könyvtár funkciójának ellátásával.

6.§

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK

/1/ A könyvtárak egységes rendszerének alapját a közművelődési könyvtárak /községi, járási, megyei könyvtárak/ képezik, ezek alkotják a könyvtárak legkiterjedtebb hálózatát s az egész lakosságot szolgálják. Ezek a könyvtárak - főleg a járási és megyei könyvtárak - saját működési területükön betöltik a módszertani, bibliográfiai tájékoztató és könyvtárközi kölcsönzés központjának funkcióját az egységes könyvtári rendszer valamennyi könyvtára részére, amennyiben ilyen szolgálattal és segítséget igényelnek.

/2/ Közművelődési könyvtár minden községben működik. A közművelődési könyvtárat az illetékes nemzeti bizottság /tanács/ végrehajtó szerve létesíti, tartja fenn és irányítja. A megyei közművelődési könyvtár a megyei nemzeti bizottság székhelyén rendszerint a járási és városi könyvtár funkcióját is betölti, a járási könyvtár viszont a járási nemzeti bizottság székhelyén tölti be a

ügy kívánja, községi /helyi/ könyvtár a községi nemzeti bizottság népművelési intézményének szervezeti részeként is létesíthető. A járási nemzeti bizottság végrehajtó testületének egyetértésével a községi könyvtár funkcióját betöltheti az egységes mezőgazdasági termelészövetkezet könyvtára, a Forradalmi szakszervezeti mozgalom könyvtára, végül az egységes könyvtári rendszer bármely más könyvtára is, amennyiben a szükséges előfeltételekkel rendelkezik.

/3/ A közművelődési könyvtárak jogi helyzetét és gazdálkodásának módját illetően - amennyiben nem a nemzeti bizottság népművelési intézményeinek szervezeti egységéről van szó - a Népművelési törvény 14. és 15.§ - ának idevágó rendelkezései az irányadók.

IRÁNYÍTÁS ÉS A MUNKA ÖSSZEANGOLÁSA

7.§

/1/ A nemzeti bizottságok, amelyeknek az a feladatuk, hogy gondoskodjanak a hatáskörükhöz tartozó terület gazdasági és kulturális felvirágoztatásáról, saját körzetük politikai, kulturális és gazdasági szükségleteinek megfelelően, meghatározzák az egységes rendszer könyvtárainak tervszerű fejlesztését szolgáló irányelveket. Az irányelveket az illetékes hatóságokkal, szervekkel és intézményekkel karöltve készítik elő és azokkal együtt értékelik ki az egységes rendszer könyvtárainak fejlődését is; e munkánál a járási és a községi nemzeti bizottságok a felsőbbfoku nemzeti bizottság által meghatározott elvekből, illetve saját körzetük feltételeiből és szükségleteiből indulnak ki.

/2/ A nemzeti bizottságok az illetékes

lak kivételével - ellenőrzik az egységes rendszer könyvtárait saját körzetükben, hogy annak a tevékenységnek eszmei tartalma megfeleljen a szocialista társadalom szükségleteinek; a nemzeti bizottságok kedvező körülményeket teremtenek a könyvtárak fejlődéséhez és egységes kulturális és nevelő munkájukhoz.

8.§

/1/ Az egységes rendszer könyvtárainak központi irányítása és ellenőrzése azoknak a központi hatóságoknak és szervezeteknek a feladatkörébe tartozik, amelyeknek a hatáskörében létesültek; ezek a hatóságok és szervezetek minta szervezeti szabályzatokat, esetleg az egyes könyvtárak számára szóló konkrét szervezeti szabályzatokat adnak ki - amennyiben a könyvtárak önálló intézményként /intézetként/ működnek - ; a statútumokban meghatározzák a hatáskörükbe tartozó könyvtárak jogállását, részletes feladatait, belső szervezeti felépítésüket, irányításuk és gazdálkodásuk módját.

/2/ Az oktatás- és művelődésügyi minisztérium az egységes kulturális és nevelő tevékenység szempontjából figyelemmel kíséri az egységes rendszerhez tartozó könyvtárak munkáját és a központi hatóságoknak, illetve szervezeteknek megfelelő intézkedések megtételét ajánlja.

9.§

/1/ Az egységes rendszerhez tartozó könyvtárak elvi kérdéseinek megoldására az oktatás- és művelődésügyi minisztérium kebelén belül Központi Könyvtárügyi Tanács működik tanácsadó, kezdeményező és összehangoló feladattal. Tagjait az oktatás- és művelődésügyi minisztérium nevezi ki azoknak a központi hatóságoknak és szervezeteknek

tartoznak a könyvtárak. Az oktatás- és művelődésügyi megbízott tanácsadó, kezdeményező és koordináló szerve a Szlovák Könyvtárügyi Tanács; tagjait, az előbbiekhöz hasonlóan, az oktatás- és művelődésügyi megbízott nevezi ki. A Központi Könyvtárügyi Tanács és a Szlovák Könyvtárügyi Tanács elnökének és tagjainak funkciója tiszteletbeli. A Központi Könyvtárügyi Tanács szervezeti szabályzatát és ügyrendjét az oktatás- és művelődésügyi miniszter adja ki az illetékes központi hatóságokkal és szervezetekkel egyetértve; a Szlovák Könyvtárügyi Tanács szervezeti szabályzatát és ügyrendjét hasonló módon az oktatás- és művelődésügyi megbízott adja ki.

/2/ Az egységes rendszerbe tartozó könyvtárak elvi kérdéseinek megoldására a megyei és járási nemzeti bizottságok kebelén belül megyei és járási könyvtárügyi bizottságok működnek tanácsadó, kezdeményező és koordináló feladattal.

10.§

A KÖNYVTÁRAK DOLGOZÓI

/1/ A könyvtáros a népi demokratikus államban jelentős politikai és nevelő feladatot lát el és ezért megfelelő politikai és szakmai felkészültséggel kell rendelkeznie. Elsőrendű feladata, hogy új olvasókat szerezzen a könyvtárnak, egyénileg gondoskodik az olvasóról és a könyvtári munka minden eszközével segítse a lakosság politikai öntudatának emelését és az általános és szakmai képzettségnek emelésével elégítse ki a lakosság állandóan növekvő kulturális szükségleteit. Ez vonatkozik a társadalmi munkás könyvtárosokra is, akik e feladatok ellátásánál sokoldalú segítséget kapnak a könyvtárakat létesítő és irányító hatóságoktól, szervezetektől és intézményektől.

táros a könyvtár önkéntes munkatársainak aktívaira támaszkodik.

/2/ A könyvtári dolgozók szakképzettségi előfeltételeire vonatkozó rendelkezéseket az illetékes központi hatóságok és szervek adják ki az oktatás- és művelődésügyi minisztériummal, valamint az illetékes szakszervezet központi bizottságával egyetértésben, amennyiben ez a kérdés - külön rendelkezések értelmében - nem tartozik más szervek hatáskörébe; e hatóságok együttesen meghatározzák azt is, hogy mely könyvtárakban dolgozzanak főfoglalkozású könyvtárosok.

/3/ A könyvtárakat létesítő és irányító hatóságok, szervek és intézmények gondoskodnak a könyvtárak alkalmazottai és az önkéntes könyvtári dolgozók szakképzettségének rendszeres emeléséről.

11.§

A KÖNYVTÁRAK ANYAGI ELLÁTÁSA

A könyvtárakat létesítő és irányító hatóságok, szervek és intézmények gondoskodnak arról, hogy a könyvtárak olyan épületekben /helyiségekben/ legyenek elhelyezve, amelyek megfelelnek a könyvtári gyűjtemények terjedelmének, a könyvtárak feladatainak és jelentőségének. Az említett hatóságok megfelelő ellátmányt és anyagi eszközöket folyósítanak a könyvtárak számára a könyvvállomány gyarapítására, a könyvtár működtetésére és további

fejlesztésére. Könyvtárat vagy annak egy részét csak akkor lehet áthelyezni, ha cserébe megfelelő elhelyezést kap. Könyvtári épületet /helyiségeket/ csak annak a szervnek a beleegyezésével szabad elvenni, amely a könyvtárat irányító szerv felett áll. A központilag irányított könyvtáraknál ez a szerv az illetékes központi hatóság vagy szerv, a megyei közművelődési könyvtáraknál pedig az oktatás- és művelődésügyi minisztérium.

12.§

ZÁRÓRENDELKEZÉSEK

A jelen törvény végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket az oktatás- és művelődésügyi minisztérium adja ki az illetékes központi hatóságokkal és szervekkel egyetértésben.

13.§

Hatályát veszti

1. a nyilvános községi könyvtárakról szóló 43o/1919 Sb.számú törvény,
2. a 6o7/1919 Sb. számú kormányrendelet, mely intézkedik a nyilvános községi könyvtárakra vonatkozó, 1919. július 22-én kelt 43o/1919 Sb. számú törvény végrehajtásáról.

14.§

A jelen törvény 1959. augusztus 1-én lép életbe. Végrehajtják a kormány összes tagjai.

Eredeti cím:

Zákon o jednotné soustavě knihoven /knihovnický zákon/

Megjelent:

Sbírka zákonů Republiky československé, Částka 22.